

1 Ιανουαρίου 1863

Η χειραφέτηση των μαύρων

Ήταν η τρίτη ματωμένη πρωτοχρονιά και κανένας δεν είχε διάθεση για γιορτές. Ο αδυσώπητος πόλεμος Βορείων και Νοτίων συμπλήρωνε είκοσι μήνες και το τέλος του δε φαινόταν ακόμα. Κλεισμένος στο γραφείο του, ο πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών, Αβραάμ Λίνκολν υπέγραψε το διάταγμα για τη χειραφέτηση των μαύρων: Από εκείνη τη στιγμή, κανένας δεν μπορούσε να έχει δούλους! Ήταν η 1η του Γενάρη του 1863. Θα περνούσαν δυο ακόμη σκληρά χρόνια, ώσπου, με το τέλος του πολέμου, το διάταγμα θα γινόταν πράξη σ' όλες τις Ηνωμένες Πολιτείες. Θα περνούσαν άλλα 65 χρόνια, ώσπου η Σιέρα Λεόνε, τελευταία από τα δουλοκτητικά κράτη, θα καταργούσε με νόμο τη δουλεία, μian άλλη πρωτοχρονιά: Αυτήν του 1928. Ελευθερώθηκαν τότε 215.000 δούλοι.

Το δουλεμπόριο των μαύρων αναπτύχθηκε σχεδόν ταυτόχρονα με τη δημιουργία των ευρωπαϊκών αποικιών στις νέες χώρες, που οι εξερευνητές ανακάλυπταν. Οι απέραντες φυτείες που δημιουργήθηκαν, χρειάζονταν πολλά και φτηνά χέρια, ώστε η εκμετάλλευση των προϊόντων να είναι εμπορικά συμφέρουσα. Έτσι κι αλλιώς, τα ταξίδια από τις μακρινές αποικίες ως τα ευρωπαϊκά κράτη και επικίνδυνα ήταν και πολυδάπανα. Οι δούλοι έλυσαν το πρόβλημα. Κι όταν οι ντόπιοι κατακτημένοι κάτοικοι έπαψαν να επαρκούν, ξεκίνησε η ατέλειωτη νύχτα του δουλεμπορίου των μαύρων ([βλ. 21.12.1620](#)). Από τον 17^ο ως τα τέλη του 19^{ου}

αιώνα, караβιές μαύρων μεταφέρονταν από τις δυτικές ακτές της Αφρικής για να πουληθούν στους αποίκους της αμερικανικής ηπείρου. Για 400 χρόνια, Πορτογάλοι, Ισπανοί, Άγγλοι και Ολλανδοί δουλέμποροι διέσχιζαν νόμιμα τον Ατλαντικό. Με τη συνθήκη της Ουτρέχτης

([βλ. 11.4.1713](#)

), οι Άγγλοι απέκτησαν το μονοπώλιο να προμηθεύουν με δούλους τις ισπανικές αποικίες.

Μέσα σε είκοσι χρόνια, από το 1680 ως το 1700, μεταφέρθηκαν στην Αμερική και

πουλήθηκαν δούλοι 300.000 μαύροι της Αφρικής. Μόνο στη Τζαμάικα, από το 1700 ως το 1786 μεταφέρθηκαν 610.000. Στα εκατό χρόνια, από το 1680 ως το 1786, οι μαύροι της Αφρικής, που αιχμαλωτίστηκαν και πουλήθηκαν δούλοι στην Αμερική, μετρήθηκαν σε 2.130.000. Χώρια, όσοι πέθαναν στ' απάνθρωπα ταξίδια.

Όμως, τον 19ο αιώνα, τα μηνύματα της γαλλικής επανάστασης και, ταυτόχρονα, ο ερχομός της βιομηχανικής εποχής έκαναν να ξυπνήσει η συνείδηση των λαών. Η δουλεία καταργήθηκε στις τότε Ινδίες το 1833 και στις γαλλικές αποικίες το 1848. Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, το 1860, πρόεδρος εκλέχτηκε ο Αβραάμ Λίνκολν, που όραμά του είχε την κατάργηση της δουλείας. Τον ψήφισε ο αναπτυσσόμενος βιομηχανικός Βορράς. Τον πολέμησε ο αγροτικός Νότος. Το 1861, ξέσπασε ο πόλεμος Βορείων και Νοτίων. Την πρωτοχρονιά του 1863, ο Λίνκολν υπέγραψε το περίφημο διάταγμα για τη χειραφέτηση των νέγρων. Ίσχυσε μόνο στον Βορρά. Με τη λήξη του πολέμου, η ισχύς του επεκτάθηκε ως το Νότο. Ακολούθησε η κατάργηση της δουλείας στη Βραζιλία, το 1888. Στη Σιέρα Λεόνε, μόλις το 1928.

Για τους μαύρους, άρχιζε η μακριά νύχτα του ρατσισμού και των φυλετικών διακρίσεων ([βλ . 28.1.1963](#)

). Τελευταία, που τις κατάργησε, είναι η Νοτιοαφρικανική Ένωση, με δημοψήφισμα, που έγινε στις 18 Μαρτίου 1992. Δυο χρόνια αργότερα, η χώρα απέκτησε και μαύρο πρόεδρο, τον Νέλσον Μαντέλα.

Στην Οθωμανική αυτοκρατορία, το δουλεμπόριο, ανεξάρτητα από το χρώμα του ανθρώπινου δέρματος, καταργήθηκε με νόμο το 1889.

1502: Πορτογάλοι ναυτικοί καταπλέουν στην ακτή της Νότιας Αμερικής και της δίνουν το όνομα Ρίο ντε Τζανέιρο (Ποταμός του Γενάρη).

1515: Σε ηλικία 19 χρόνων, ο Φραγκίσκος της Αγκουλέμης ανεβαίνει στο θρόνο της Γαλλίας ως Φραγκίσκος Α'. Βασίλευσε ως το 1547.

1801: Η Αγγλία προσαρτά την Ιρλανδία δημιουργώντας το Ηνωμένο Βασίλειο.

1877: Η Βασίλισσα Βικτορία ανακηρύσσεται αυτοκράτειρα των Ινδιών.

1895: Γεννιέται ο Τζ. Έντγκαρ Χούβερ, ιδρυτής και επικεφαλής του Ομοσπονδιακού Γραφείου Ερευνών των ΗΠΑ (FBI), κατά την περίοδο 1924 - 72.

1912: Γεννιέται ο Βρετανός διπλός πράκτορας, Χάρολντ «Κιμ» Φίλμπι. Αυτομόλησε το 1963, πέθανε το 1988.

1923: Ιδρύεται η Ε.Σ.Σ.Δ. (Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών), ομοσπονδία Ρωσίας, Λευκορωσίας, Ουκρανίας και Υπερκαυκασίας, η οποία ίσχυσε από τον αμέσως επόμενο Ιούλιο.

1925: Η πρωτεύουσα της Νορβηγίας που απ' το 1674 είχε ονομαστεί Χριστιανία, μετονομάζεται πάλι σε «Όσλο».

1958: Τίθεται σε ισχύ η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) γνωστή ως «Κοινή Αγορά».

1959: Ο Φιντέλ Κάστρο παίρνει στα χέρια του την εξουσία της Κούβας, ενώ ο δικτάτορας Φουλτζένσιο Μπατίστα καταφεύγει στην Δομινικανική Δημοκρατία.

1973: Η Βρετανία, η Ιρλανδία και η Δανία γίνονται μέλη της ΕΟΚ.

1975: Στο σκάνδαλο Γουότεργκεϊτ, ο Τζον Έχρλιχμαν, ο Χ.Ρ. Χάλντεμαν και ο Τζον Μίτσελ κρίνονται ένοχοι για παρεμπόδιση δικαιοσύνης.

1979: Οι ΗΠΑ και η Κίνα αποκαθιστούν διπλωματικές σχέσεις, 30 χρόνια μετά την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας.

1981: Η Ελλάδα γίνεται πλήρες μέλος της ΕΟΚ των Δέκα.

1993: Η Τσεχοσλοβακία διαμελίζεται ειρηνικά σε Τσεχία και Σλοβακία. Η απόφαση πάρθηκε στις 20 Ιουνίου του 1992.

1999: Κυκλοφορεί σε ένδεκα από τις 15 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως λογιστική μονάδα, το νέο νόμισμα «ευρώ», απόρροια της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ). Η Ελλάδα έπρεπε να περιμένει ως το 2001.

2002: Με γιορτές αλλά και σκεπτικισμό, οι Ευρωπαίοι υποδέχονται επίσημα το στο εξής κοινό νόμισμά τους, ευρώ.

2006: Η Ρωσία κόβει την παροχή φυσικού αερίου προς την Ουκρανία καθώς ζητά αύξηση της τιμής από τα πενήντα δολάρια τα χίλια κυβικά, στα 230, ενώ η Ουκρανία δέχεται αύξηση ως τα ογδόντα δολάρια. Η κρίση διευθετήθηκε στις 4 του μήνα με συμφωνία στα 230 δολάρια αλλά και αύξηση του τέλους διέλευσης του αερίου μέσω της Ουκρανίας προς την Ευρώπη.

2007: Με την ένταξη της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, η Ευρωπαϊκή Ένωση αριθμεί 27 κράτη μέλη. Την ίδια μέρα, η Σλοβενία γίνεται η πρώτη πρώην κομμουνιστική χώρα που καθιερώνει νόμισμά της το ευρώ.

2008: Η Κύπρος μπαίνει στην ΟΝΕ (Οικονομική Νομισματική Ενότητα) και στη ζώνη του ευρώ, καταργώντας την λίρα.

2012: Σε ηλικία 95 χρόνων, πεθαίνει ο Κίρο Γκλιγκόροφ, πρώτος πρόεδρος της ΠΓΔΜ των Σκοπίων (1991 – 1999). Είχε γεννηθεί στην πόλη Στιπ το 1917.

2014: Με τα τέσσερα πέμπτα των πολιτών να είναι αντίθετοι, η Λετονία καταργεί το νόμισμά της «λατς», υιοθετεί το ευρώ και γίνεται το 18^ο μέλος της ευρωζώνης.

2015: Η Λιθουανία υιοθετεί το ευρώ ως νόμισμά της και γίνεται το 19^ο μέλος της ευρωζώνης.

2017: Λίγο μετά την είσοδο του νέου χρόνου, μεταμφιεσμένος σε Άγιο Βασίλη εισβάλλει σε νυκτερινό κέντρο στην Κωνσταντινούπολη και, πυροβολώντας, σκοτώνει τουλάχιστον 39 άτομα και τραυματίζει 69. Είναι η, μέσα σε ένα χρόνο, 15η τρομοκρατική επίθεση με ανθρώπινα θύματα, στην Τουρκία.

Η 1^η Ιανουαρίου στον πολιτισμό

1^η Ιανουαρίου 379

Πεθαίνει ο Μέγας Βασίλειος

Στα 49 του, ανήμερα Πρωτοχρονιάς του 379 μ.Χ. έκλεισε τα μάτια του για πάντα ο Βασίλειος. Η Καισαρεία, η μεγαλούπολη των 400.000 κατοίκων, που τον γέννησε και τον ανέθρεψε, βυθίστηκε στο πένθος. Είχε κιόλας πίσω του εννιά χρόνια ασίγηστης δράσης ως επίσκοπος της πρώτης μετά την Κωνσταντινούπολη εκκλησίας κι είχε προλάβει να γυρίσει τον κόσμο, να σπουδάσει, να μονάσει και ν' αγιάσει. Κι έμελλε να γίνει θρύλος.

Γεννήθηκε το 330, χρονιά που η οικουμένη είχε στραμμένο το βλέμμα της στα εγκαίνια της νέας πρωτεύουσας της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας: της Κωνσταντινούπολης. Ανήκοντας σε πλούσια οικογένεια, μπόρεσε να σπουδάσει στην πατρίδα του, Καισαρεία, στην ανερχόμενη Κωνσταντινούπολη αλλά και στην Αθήνα που τότε ακόμα διατηρούσε σχεδόν ακέραιο το αρχαίο της μεγαλείο. Διδάχθηκε φιλοσοφία, αστρονομία, ρητορική κι άλλες επιστήμες και βάλθηκε να ταξιδεύει. Γνώρισε την Αίγυπτο, τη Συρία και την Παλαιστίνη κι επέστρεψε στην πατρίδα του πλούσιος σε γνώσεις κι εμπειρίες. Εκεί, μοίρασε την περιουσία των γονιών του στους φτωχούς, εγκατέλειψε γι' άλλη μια φορά την πόλη του και πήγε καλόγερος στον Πόντο. Χειροτονήθηκε πρεσβύτερος. Στα 370, όταν πια ήταν σαράντα χρόνων, εκλέχθηκε επίσκοπος Καισαρείας.

Η φήμη του ως φωτισμένου, φιλόανθρωπου και μαχητή της ορθοδοξίας απλώθηκε σύντομα παντού. Από τους ελάχιστους ιερωμένους που μπόρεσαν να συνδυάσουν τη διδασκαλία της χριστιανικής θρησκείας με το μεγαλείο της ελληνικής αρχαιότητας, προέτρεπε τους νέους να διαβάζουν τα αρχαία ελληνικά κείμενα κι άφησε παιδαγωγικό σύγγραμμα με τίτλο «Προς τους νέους, όπως εξ ελληνικών ωφελούντο λόγων».

Η φιλανθρωπία και η φροντίδα του για τη μόρφωση των νέων τον έκαναν σεβαστό κι αγαπητό στον λαό. Η συγκυρία του θανάτου ανήμερα της 1ης του νέου έτους τον μετέφερε στον χώρο του θρύλου. Η εκκλησία τον ονόμασε Μέγα και τον ανακήρυξε άγιο. Στη λαϊκή φαντασία, όμως, έγινε ο «Άγιος Βασίλης» που «έρχεται από την Καισαρεία». Στο πρόσωπό του συγχωνεύτηκαν αρχαίες μνήμες, έθιμα ξένων λαών, δυτικές συνήθειες και λαϊκές δοξασίες και δημιούργησαν τον άξιο συμπρωταγωνιστή των εορτών του Δωδεκαήμερου. Που αρχίζει με τη γέννηση και τελειώνει με τη βάπτισή του Χριστού αλλά κυριαρχείται από την εύθυμη μορφή του Άι Βασίλη που φέρνει δώρα κι ελπίδες για μια καλύτερη χρονιά. Με αυτόν ταυτίστηκε ο δυτικής προέλευσης Σάντα Κλάους που μοιράζει δώρα τη νύχτα της πρωτοχρονιάς, κατεβαίνοντας στα σπίτια από τις καμινάδες.

1735: Γεννιέται ο Αμερικανός χαρακτήρας ασημικών, Πολ Ρεβερέ, λαϊκός ήρωας της επανάστασης εναντίον των Άγγλων, οργανωτής του «πάρτι με τσάι στη Βοστώνη». Στις 18 Απριλίου 1775, πρόλαβε να ειδοποιήσει για την επικείμενη αγγλική επίθεση, ώστε οι άποικοι να προλάβουν να οργανωθούν και να την αποκρούσουν. Πέθανε στις 10 Μαΐου 1818.

1785: Εκδίδονται για πρώτη φορά στην Βρετανία οι «Τάιμς», με το όνομα «Καθημερινός Παγκόσμιος Κατάλογος».

1846: Στη Λειψία, η πιανίστρια Κλάρα Σούμαν ερμηνεύει πρώτη φορά το «Κονσέρτο για Πιάνο και Ορχήστρα σε Λα ελάσσονα», του συζύγου της, Ρόμπερτ Σούμαν.

1869: Πρεμιέρα στην Κοπεγχάγη του «Κονσέρτου για Πιάνο και Ορχήστρα σε Λα ελάσσονα», ερμηνευμένου από τον συνθέτη του, Νορβηγό Έντβαρντ Γκριγκ.

1879: Γεννιέται ο Άγγλος μυθιστοριογράφος Ε. Μ. Φόρστερ. Μεταξύ των μυθιστορημάτων του είναι και τα «Δωμάτιο με θέα», «Χάουαρντς Εντ» και το «Πέρασμα στην Ινδία».

1879: Πρεμιέρα στη Λειψία του «Κονσέρτου για Βιολί και Ορχήστρα σε Ρε μείζονα» του

Γιόχαν Μπραμς.

1912: Στις Κροκεές της Λακωνίας, γεννιέται ο ποιητής Νικηφόρος Βρεττάκος (19 Δεκεμβρίου 1911, με το παλιό ημερολόγιο). Πέθανε στις 4 Αυγούστου 1991.

1972: Πεθαίνει ο Γάλλος τραγουδιστής και ηθοποιός, Μορίς Σεβαλιέ. Πρωταγωνίστησε σε πολλές ταινίες μεταξύ των οποίων οι «Αγάπησέ με απόψε» και «Γκίγκι».

1974: Ο ποδοσφαιριστής Τζορτζ Μπεστ, ο για πολλούς καλύτερος της γενιάς του, παίζει για τελευταία φορά με τη φανέλα της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ (3 – 0, εναντίον της Κουίνς Παρκ Ρέιντζερς). Ήταν 28 χρόνων. Πέθανε αλκοολικός, στα 59 του, στις 24 Νοεμβρίου 2005.